

Bruk av kontrollerte vokabularer for søk i BIBSYS, Store norske leksikon, norsk og engelsk Wikipedia, Det periodiske system

Realfagsbiblioteket

18. mai 2012

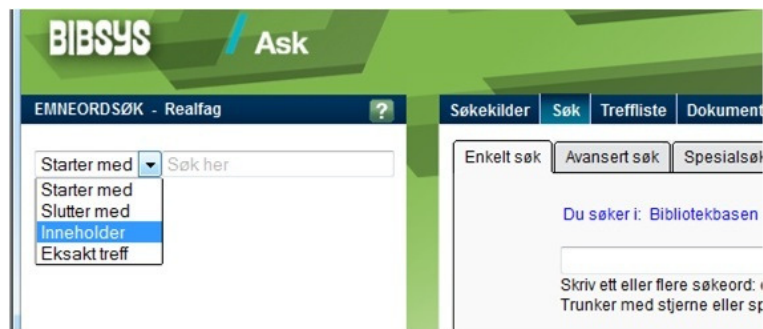
Innhold

1 Søk etter emner	2
1.1 Hvordan søker du i emnelista?	2
1.2 Hva inkluderer søket i emnelista?	3
1.3 Hva ser du i trefflista?	3
1.4 Mathematics Subject Classification – MSC	4
2 Søk etter dokumenter i BIBSYS	4
2.1 Søkeshistorie og kombinasjon av søk	4
2.2 Valg av søkeomfang	6
2.3 Videresøk i BIBSYS Ask	6
3 Søk i andre kilder	6
4 Om vokabularene	8
5 Tilbakemelding	8

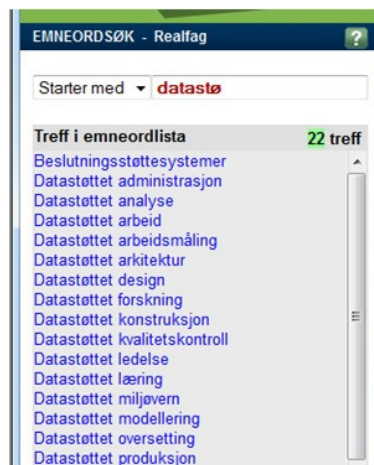
Tjenestene ligger her:

UREAL <http://app.uio.no/ub/emnesok/?id=ureal>
UJUR/MR <http://app.uio.no/ub/emnesok/?id=mr>
UHS <http://app.uio.no/ub/emnesok/?id=uhs> (test av humord)

Leser du dette på skjerm, kan du klikke på lenkene.

Figur 1: Venstremargen: søkefelt for start på emneordsøk.

Figur 2: Dynamisk treffliste som oppdateres mens du skriver.

1 Søke etter emner

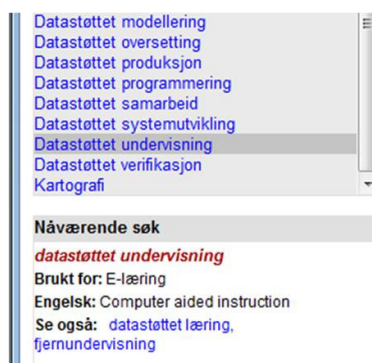
1.1 Hvordan søker du i emnelista?

I skrivefeltet øverst i venstre marg kan du søke for å finne ut hvilke ord og uttrykk biblioteket har brukt for å beskrive emnene i dokumentene. Se figur 1.

Legg merke til at du ved hjelp av nedtrekksmenyen til venstre for skrivefeltet kan styre hvordan søket skal utføres:

- *Starter med* – bare treff på ord som innledes med det du skriver.
- *Slutter med* – bare treff på ord som slutter med det du skriver.
- *Inneholder* – treff på alle emner som inneholder det du skriver.
- *Eksakt treff* – bare treff dersom det fins emner som stemmer helt ut med det du har skrevet

Begynn å skrive og du får en treffliste som oppdateres mens du skriver, se figur 2.

Figur 3: Eksempel på at den norske termen *Datastøttet undervisning* har et synonym (*e-læring*) og en engelsk versjon (*Computer aided instruction*). Dessuten vises det til to andre temaer som kan ha interesse (*datastøttet læring* og *fjernundervisning*).

1.2 Hva inkluderer søket i emnelista?

De underliggende data inneholder flere opplysninger om den termen som er brukt i emnebeskrivelsen. Her kan det ligge¹:

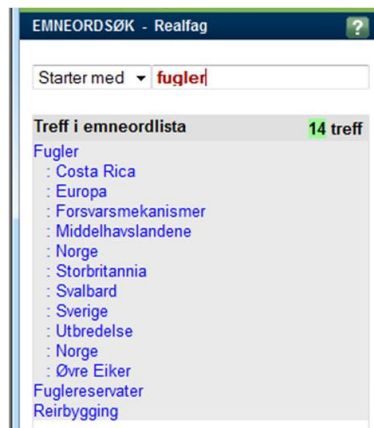
- *Brukt for*-termer. Det kan være synonymer, eller andre ord som erstattes med hovedordet når beskrivelsen utføres. Eksempel: *Datastøttet undervisning er brukt for e-læring*. Du får treff på hovedordet dersom du søker på brukt-for-termen. Prøv å søke på *kryptografi* og velg denne. Da vil du se at termen har en rekke brukt-for-termer.
- *Engelsk*. I noen grad fins engelske ord og uttrykk knyttet til den norske termen, se figur 3. Når du søker på engelsk, vil du får treff på norsk: prøv selv å søke på *education*.
- *Se også*-termer. Henviser til andre termer som treffordet er beslektet med. Du kan klikke på disse. Fra *datastøttet undervisning* henvises det til *datastøttet læring* og *fjernundervisning*.
- *Akronym*. I bibliotek katalogen registreres ikke forkortelsene, men betydningen skrevet fullt ut (for å få entydighet der en forkortelse kan bety flere ting). Søker du på en forkortelse, kan du få treff på betydningen. Prøv å søke på *cscw*.

1.3 Hva ser du i trefflista?

Først og fremst de ordene som tilfredsstiller hva du har søkt på. Du kan av og til få uventete treff, men viss du klikker på en term i trefflista, så vil du se andre opplysninger som er knyttet til treffet. Det blir søkt på disse opplysningene (se forrige avsnitt) og dette kan være årsaken til at hovedordet dukker opp i trefflista.

Du kan av og til se *strenger*, dvs flere emner satt sammen med kolon, f.eks *datahistorie : Norge*. Videre søk i katalogen vil da være kombinasjonen av de to (eller flere) ordene. Som regel vil hovedordet også ha blitt brukt aleine. Disse strengene blir presentert som i figur 4. Dette skal forstås som:

¹Systemet er under kontinuerlig utvikling.

Figur 4: Eksempel på presentasjon av strenger – kombinasjoner av emneord.

```

Fugler
Fugler : Costa Rica
Fugler : Europa
Fugler : Forsvarsmekanismer
...

```

1.4 Mathematics Subject Classification – MSC

I visse tilfeller vil et emneord sammenfalle med beskrivelsen av tilhørende kode i MSC. Koden vil da bli presentert som søkelenke (se figur 5). Søk på MSC-koden vil ofte gi flere treff enn på emneordet.

Det kan også være at emneordet ikke er brukt i det hele tatt. Da kan man klikke på MSC-koden.

For kategorien *matematikk* fungerer derfor realfagstermene også som norsk og engelsk register til MSC-klassifisering.

2 Søke etter dokumenter i BIBSYS

Klikk på et av treffene i lista. Da utføres det et søk i BIBSYS på emnet.

2.1 Søkeshistorie og kombinasjon av søk

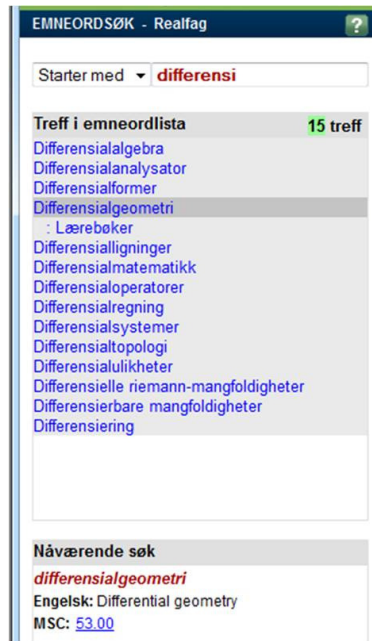
Dine emnesøk blir samlet opp i et historikkvindu nedenfor boksen med nåværende søk.

Du kan kombinere *nåværende søk* med et tidligere søk som ligger i historikkvinduet eller med en term fra trefflista på denne måten:

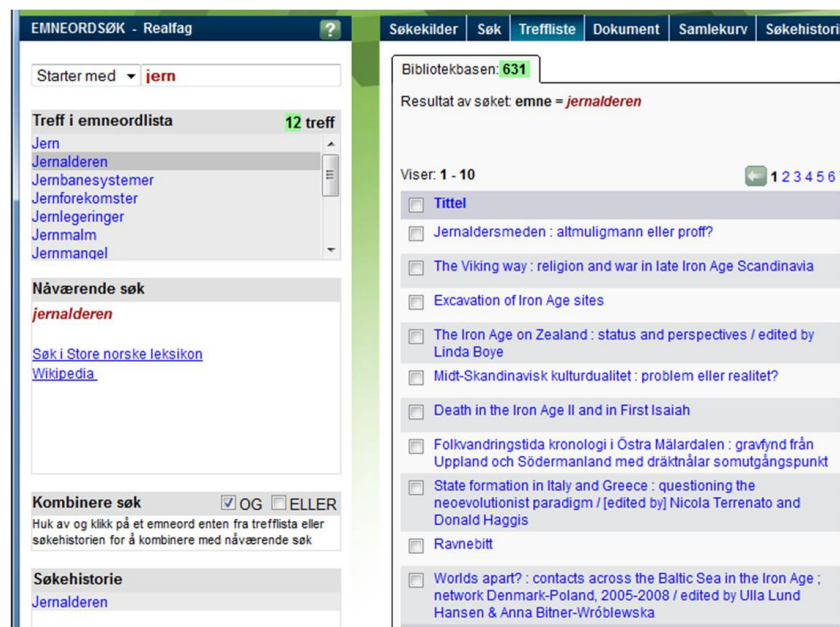
- Kryss først av for type kombinasjon: **OG** eller **ELLER**
- Klikk deretter på et gammelt søk eller en term fra trefflista.

Det gamle søket kan være en enkelt term eller en tidligere kombinasjon. Det vil derfor være mulig å bygge opp avansert emnesøk.

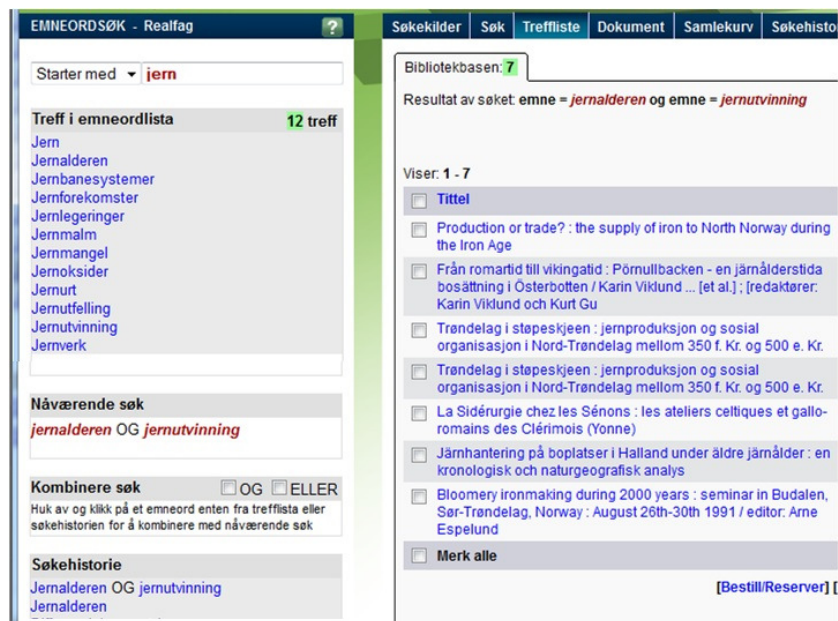
Figurene 6 og 7 viser hvordan man kan finne litteratur om jernutvinning i jernalderen.

Figur 5: Valg av *differensialgeometri* viser MSC-koden 53.00. Et klikk på koden genererer et søk i BIBSYS.

Figur 6: Her er det først funnet fram alle emneord som begynner med *jern*. Deretter er termen *jernalderen* valgt. Den ga 631 treff på bøker i BIBSYS. Deretter er det krysset av for *OG*-kombinasjon.

Figur 7: Termen *jernutvinning* i trefflista velges for å bli kombinert med *jernalderen*. Kombinasjonssøket gir 7 treff. Kombinasjonssøket dukker også opp i søkehistorien og kan benyttes i nye kombinasjoner.

2.2 Valg av søkeomfang

Man kan velge å avgrense søket til dokumenter eid av bestemte bibliotek eller grupper av bibliotek. Valget gjøres i en nedtrekksmeny nederst i venstre marg (*Velg bibliotek*), se figur 8. Foreløpig er alternativene *Hele BIBSYS*, *UiO*, eller avdelinger ved de bibliotekene valgt vokabular tilhører (*Realfagsbiblioteket*, *Juridisk bibliotek*).

Valg av søkeomfang får følger for treffmengde og sier noe om hvor raskt du kan få tilgang til dokumentene.

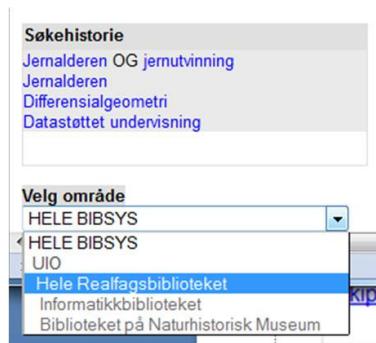
2.3 Videresøk i BIBSYS Ask

Når du har en fått en dokument-treffliste, kan du avgrense eller utvide den ytterligere ved å kombinere med andre opplysninger (år, dokumenttype, personnavn, andre søkekilder). Gjør slik:

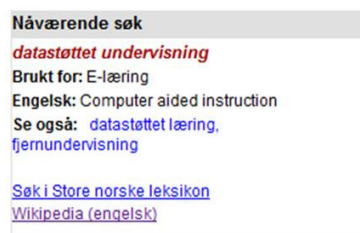
- Klikk *Søk* i blått banner.
- Klikk fanen *Avansert søk*. Ditt emnesøk vil da være satt inn i søkeskjemaet.
- Følg anvisninger og gjør dine valg i søkeskjemaet.

3 Søk i andre kilder

Når du velger et emneord fra trefflista, vil programmet undersøke om det fins opplysninger om temaet i andre kilder og presentere lenker til disse (se figur 9):

Figur 8: Valg av søkeområde har innvirkning på treffmengden.

Figur 9: Ved valg av termen *datastøttet undervisning* blir det vist lenke til søk på *e-læring* i Store norske leksikon og søk på *Computer aided instruction* i engelsk Wikipedia.

- **Store norske leksikon**

Det blir først søkt på valgt term og synonymer. Ved artikkeltreff blir det presentert en lenke (*Store norske leksikon*). Dersom leksikonet ikke gir artikkeltreff på disse, vil det bli presentert lenke til søk i leksikonet på den termen som måtte gi treff (*Søk i Store norske leksikon*). For øvrig gis det ingen lenke til leksikonet.

- **Norsk Wikipedia**

Oppslag i norsk Wikipedia følger samme prosedyre som for Store norske leksikon.

- **Engelsk Wikipedia**

Dersom termen også fins på engelsk, vil det bli gjort oppslag i engelsk Wikipedia og presentert en lenke dersom oppslaget er vellykket.

- **Det periodiske system**

Dersom termen er et grunnstoff, vil det bli presentert en lenke til Kjemisk institutts tjeneste for periodesystemet (periodesystemet.no).

4 Om vokabularene

- **UREAL** (Realfagstermer) består av ca 14 900 termer. I tillegg kommer mer enn 500 strenger, snaue 1500 brukt-for-termer (synonymer), drøye 1500 engelske termer, og et mindre antall akronymer og latinske uttrykk.

Vokabularet er etablert gjennom instituttvis arbeid siden 2009 på grunnlag av ukontrollerte data i eldre poster i katalogen.

De enkelte fagenes termer er flettet sammen til ett stort realfagsvokabular. Vokabularet er nå under redigering for å gjøre det konsistent.

Drøye 80 000 eldre poster har fått tilført termer i kontrollert form. Forøvrig brukes nå vokabularet i det daglige arbeidet med å beskrive dokumentene.

- **MR** er vokabularet til *Senter for menneskerettigheter*. Dette består av snaue 1500 engelske termer (søk f.eks på *human* eller *child*).
- **UHS** er en versjon (desember 2011) av *Humord* – Norsk thesaurus for humaniora. Den består av over 17 000 termer og er godt utbygd med synonymkontroll og henvisninger mellom beslektete emner. Humord dekker også samfunnsvitenskapelige fag, men termene for disse fagene er ikke fullt utbygd hierarkisk.

For å bruke *Humords* hierarkiske system må du bruke BIBSYS ask2:

<https://ask.bibsys.no/ask2/html/>

5 Tilbakemelding

BIBSYS er ikke ansvarlig for emneordsøket som er beskrevet her. Melding om åpenbare feil i vokabular eller grensesnitt, forslag til forbedringer eller andre kommentarer, må derfor sendes til:

`ureal-emnered at ub.uio.no`

`/prosjekter/fra691til687/hjelpetekster/sokehjelp.tex`